

**Audit politik přátelských rodině s důrazem
na zařízení péče o děti do 3 let věku:**

Výběrové šetření pro Gender Studies, o.p.s.

**Vědecká skupina studentů a absolventů PřF UK
v oblasti aplikované demografie
ve spolupráci
s Mgr. J. Hasmanovou-Marhánkovou**

Praha 31. 10. 2007

Vypracovali:

Mgr. Jaroslava Hasmanová-Marhánková – analytik, externí spolupráce

Mgr. Lucie Ungrová – analytik, koordinátor týmu

Mgr. Radka Výborná – analytik, manager projektu

Bc. Lucie Kynčilová – analytik

Bc. Štěpán Moravec – analytik

Kontakt:

Mgr. Lucie Ungrová: lucie.ungrova@gmail.com, gms: +420 724 909 948

Mgr. Radka Výborná: radka.vyborna@gmail.com, gms: +420 608 545 790

Obsah

OBSAH	2
SEZNAM OBRÁZKŮ	3
1 ÚVOD	4
2 ANALYTICKÁ ČÁST	5
2.1 POTŘEBA HLÍDÁNÍ	5
2.2 POVĚDOMÍ O ZAŘÍZENÍCH.....	6
2.3 DOSTUPNOST ZAŘÍZENÍ.....	8
2.4 PRIORITY V PÉČI O DÍTĚ	9
2.5 POVĚDOMÍ O JESLÍCH	10
2.6 POSTOJ K JESLÍM	11
2.7 OVLIVNĚNÍ ROZHODOVÁNÍ	15
2.8 KVALITATIVNÍ ZHODNOCENÍ	16
2.8.1 Cíl interpretace kvalitativních dat	16
2.8.2 Objevující se argumentace ve vztahu k využívání zařízení péče o děti do tří let	16
2.8.3 Obtíže, se kterými se ženy setkávají při hledání a využívání zařízené péče o děti do tří let	17
3 ZÁVĚR	18
PŘÍLOHA: GRAFY S CHARAKTERISTIKAMI RESPONDENTEK	20
DOTAZNÍK - AUDIT POLITIK PŘÁTELSKÝCH RODINĚ S DŮRAZEM NA ZAŘÍZENÍ PÉČE O DĚTI DO 3 LET	23

Seznam obrázků

OBR. 1: ODPOVĚDI NA OTÁZKU Q5 – JAK ČASTO POTŘEBUJETE POHLÍDAT DÍTĚ?.....	5
OBR. 2: ODPOVĚDI NA OTÁZKU Q8 – PRACUJETE V SOUČASNÉ DOBĚ? KOLIK HODIN TÝDNĚ V PRŮMĚRU?.....	6
OBR. 3, 4 A 5: ODPOVĚDI NA OTÁZKU Q10 – KTERÉ PRVNÍ TŘI MOŽNOSTI HLÍDÁNÍ DÍTĚTE SE VÁM VYBAVÍ, KDYŽ POTŘEBUJETE POHLÍDAT DÍTĚ?	6
OBR. 6: ODPOVĚDI NA OTÁZKU Q14 – MYSLÍTE SI OBECNĚ, ŽE NABÍDKA ZAŘÍZENÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET DOSTATEČNĚ POKRÝVÁ POPTÁVKU PO NICH?	8
OBR. 7: ODPOVĚDI NA OTÁZKU Q12 – MÁTE POCIT, ŽE VE VAŠEM OKOLÍ FUNGUJE DOSTATEK ZAŘÍZENÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET, KTERÉ BYSTE V PŘÍPADĚ POTŘEBY MOHLA VYUŽÍT?.....	8
OBR. 8: ODPOVĚDI NA OTÁZKU Q17 – VYUŽÍVÁTE NĚKTEROU Z TĚCHTO FOREM PÉČE O DÍTĚ?.....	10
OBR. 9: ODPOVĚDI NA OTÁZKU Q19 – CO POVAŽUJETE ZA PŘIJATELNOU CENU ZA JESLE PRO PRŮMĚRNOU ČESKOU RODINU?.....	11
OBR. 10: ODPOVĚDI NA OTÁZKU Q21 – UVAŽOVALA JSTE NĚKDY O VYUŽITÍ JESLÍ?.....	12
OBR. 11: ODPOVĚDI NA OTÁZKU Q24 – JAKÝ VÝROK NEJLÉPE VYSTIHUJE VÁŠ POSTOJ K JESLÍM?	13
OBR. 12: ODPOVĚDI NA OTÁZKU Q27 – KDO VE VAŠÍ DOMÁCNOSTI ROZHODUJE O TOM, ZDALI BUDETE VYUŽÍVAT NĚJAKÉ ZAŘÍZENÍ PÉČE O DÍTĚ?	15
OBR. 13: VĚKOVÉ SLOŽENÍ DOTAZOVANÝCH	20
OBR. 14: RESPONDENTKY PODLE RODINNÉHO STAVU	20
OBR. 15: RESPONDENTKY DLE NEJVYŠŠÍHO UKONČENÉHO VZDĚLÁNÍ.....	21
OBR. 16: RESPONDENTKY PODLE POČTU DĚTÍ, KTERÉ ŽIJÍ S NIMI V DOMÁCNOSTI.....	21
OBR. 17: RESPONDENTKY PODLE TOHO, ZDA SI PŘEJÍ MÍT V PŘÍŠTÍCH PĚTI LETECH DÍTĚ.....	21
OBR. 18: RESPONDENTKY DLE JEJICH STÁVAJÍCÍHO POSTAVENÍ.....	22
OBR. 19: RESPONDENTKY DLE PŘÍJMOVÉ KATEGORIE DOMÁCNOSTÍ, VE KTERÝCH ŽIJÍ	22

1 Úvod

Sladřování rodinného a pracovního života je v současnosti vysoce aktuální téma na české i evropské úrovni. Otázky související s touto problematikou vyplývají především z nezbytnosti umožnit párům mít tolik dětí, kolik si přejí. Proto se do centra pozornosti dostává rodinná politika a též politika zaměstnanosti, které by podpořily pracovní aktivitu těch žen, které o ni mají zájem i za předpokladu, že mají malé dítě. Nedávný trend poklesu počtu jeslí na území Prahy, resp. celého Česka, vedl k velmi významnému snížení počtu míst v těchto institucích. Proto vyvstala potřeba zanalyzovat stávající povědomí rodičů s malými dětmi o jeslích a jejich názory na ně.

Součástí projektu *Audit politik přátelských rodině s důrazem na zařízení péče o děti do 3 let* realizovaným nevládní neziskovou organizací Gender Studies, o.p.s. se tak stalo pilotní terénní šetření, jehož výsledky jsou představeny v této zprávě. Příprava šetření, jeho provedení v terénu a následná analýza byly zajištěny výzkumnou skupinou studentů a absolventů katedry demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze ve složení Mgr. Radka Výborná, Mgr. Lucie Ungrová, Bc. Štěpán Moravec a Bc. Lucie Kynčilová ve spolupráci se socioložkou Mgr. Jaroslavou Hasmanovou-Marhánkovou z katedry sociologie Filozofické fakulty Západočeské univerzity.

Dotazování, které bylo anonymní, probíhalo na území hlavního města Prahy v období od 20. 9. do 12. 10. 2007. Respondenty byli rodiče obvykle pečující o dítě ve věku od 0,5 roku do 3 let. S žádostí o vyplnění dotazníků, který byl stěžejní při získávání informací, byli osloveni jak muži, tak ženy. Podmínkou pro zahrnutí do souboru respondentů bylo to, aby daná osoba byla na mateřské, nebo rodičovské dovolené, nebo ji měla již ukončenou. Jelikož se jedná o pilotní projekt, jehož záměrem nebylo generalizovat zjištěné údaje, byla na začátku projektu velikost vzorku stanovena na 70 dotazovaných.

Cílem pilotního šetření bylo naznačit základní možné tendence v uvažování rodičů dětí do 3 let o jeslích a rozhodování o jejich využívání. Část otázek se též zaměřovala na to, jestli a jaké jiné formy péče o děti dotazovaní využívají a jestli mají dostatek informací souvisejících se zařízeními péče o malé děti obecně. Snahou bylo pokusit se identifikovat oblasti, na které by bylo dobré koncentrovat se při potenciálním navazujícím výběrovém šetření, nebo kvalitativním výzkumu. Je tedy třeba výsledky prezentované v této zprávě interpretovat velmi opatrně a zdůrazňovat, že není možné je považovat za reprezentativní.

Vzhledem k tomu, že v české společnosti jsou muži pečující o dítě na rodičovské dovolené zatím spíše výjimkou (představují 1 % těch, co jsou na rodičovské dovolené), není v analyzovaném souboru dotazovaných žádný muž. Do analýzy nakonec vstoupily odpovědi ze 74 dotazníků, pomocí nichž šetření probíhalo. Respondentka vyplňovala dotazník společně s tazatelem. Důvodem bylo to, že dotazník obsahuje několik otevřených otázek, u nichž bylo třeba vypsát slovní odpověď. Zároveň tento způsob šetření umožnil tazateli zachytit i případné slovní komentáře, názory a postoje respondentek, které byly také zaznamenávány.

Velikost vzorku dotazovaných limituje možnosti hlubší kvantitativní analýzy odpovědí. Z tohoto důvodu je použita jen srovnávací analýza četností jednotlivých odpovědí na otázky.

V závislosti na struktuře dotazníku, který obsahuje 34 otázek, byly formulovány výzkumné okruhy. Podle nich je též členěna tato výzkumná zpráva (viz analytická část). Analýze z kvantitativního i kvalitativního pohledu předchází úvodní komentář k přípravě a realizaci šetření.

Závěrečná kapitola pak shrnuje nejdůležitější poznatky, které vyplynuly z analýzy odpovědí na otázky. V příloze je graficky znázorněna struktura respondentek podle vybraných sociodemografických charakteristik a zprávu uzavírá použitý dotazník.

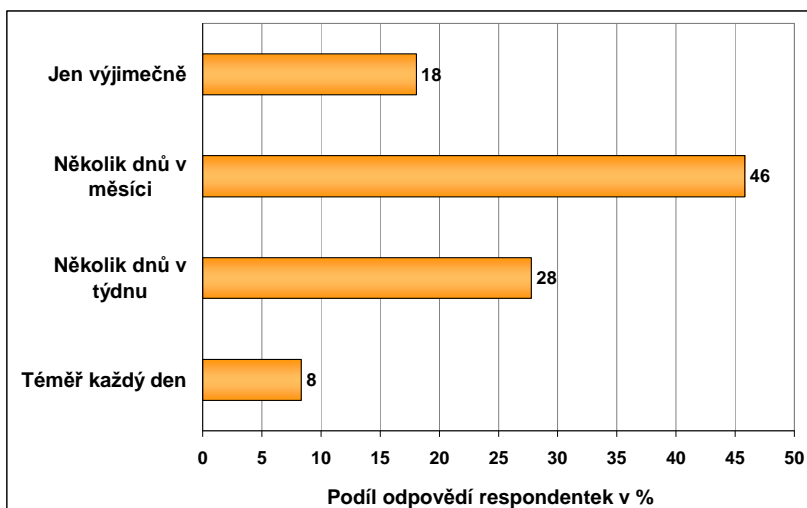
2 Analytická část

2.1 Potřeba hlídání

První série otázek se soustředila na zhodnocení potřeb matek, co se týká hlídání dětí. Na otázku, zdali alespoň někdy respondentka potřebuje pohlídat dítě, naprostá většina (97 %) celkem logicky odpověděla, že ano. Tato otázka ještě nespecifikovala, jak často potřebují respondentky dítě hlídat.

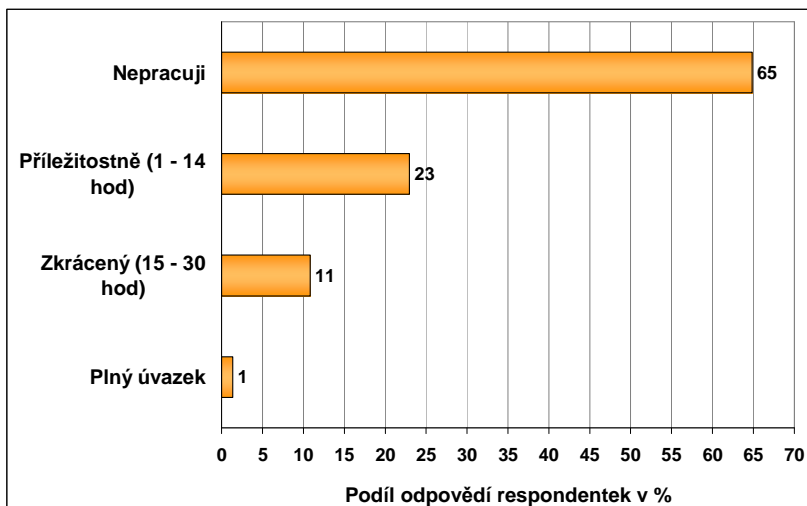
Pokud odpovědi respondentek upřesníme o informaci, jak často potřebují dítě pohlídat (viz obr. 1), zjistíme, že nejčastěji se jedná o několik dnů v měsíci, u třetiny respondentek i o několik dnů v týdnu. Necelá pětina potom uvedla, že pohlídat dítě sice potřebují, ale jen výjimečně. Zajímavé je, že frekvence hlídání během měsíce až tak nekorresponduje s tím, jestli matky chodí do práce či ne, protože na potřebu hlídání velmi často reagovaly i matky, které v průběhu rodičovské dovolené nepracují.

Obr. 1: Odpovědi na otázku Q5 – Jak často potřebujete pohlídat dítě?

Ve vzorku většina žen v průběhu rodičovské dovolené nepracovala (asi 65 %), naproti tomu téměř čtvrtina pracovala alespoň příležitostně a desetina i kolem poloviny pracovního týdne (viz obr. 2). Asi třetina pracujících matek přitom pracuje doma, druhá třetina naopak mimo domov, zbytek částečně doma a částečně mimo domov. Tyto výsledky by mohly poukazovat na možnou poptávku po využití zařízení péče o dítě. Konkrétní výběr zařízení záleží spíše na rozhodnutí matky, a také na tom, jaké možnosti má matka k dispozici.

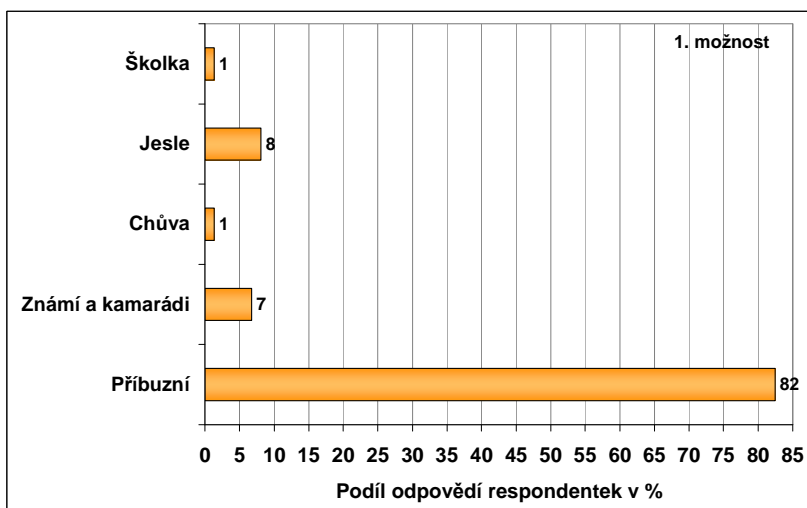
Obr. 2: Odpovědi na otázku Q8 – Pracujete v současné době? Kolik hodin týdně v průměru?

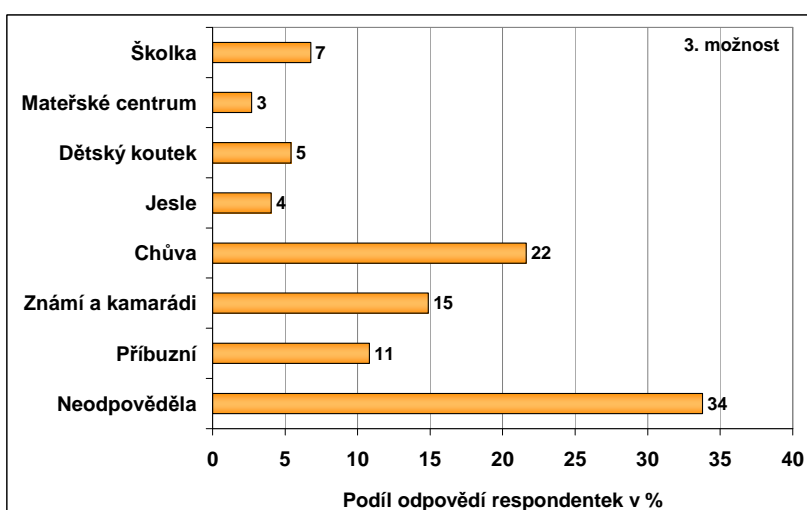
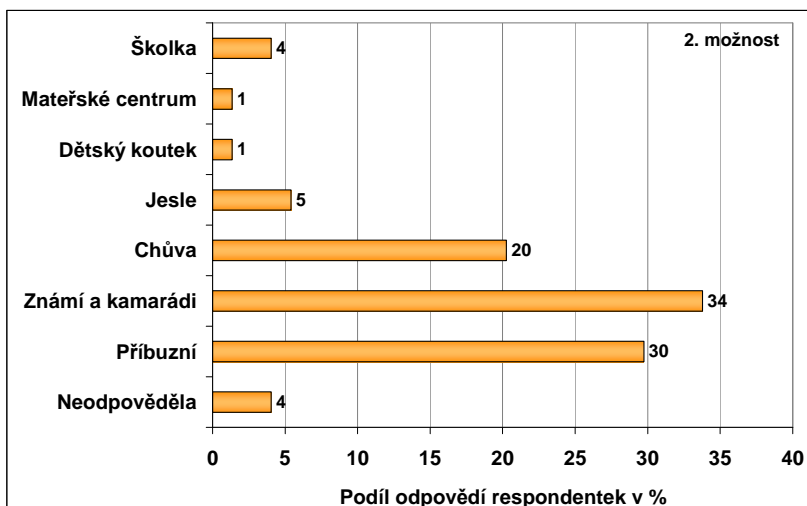

2.2 Povědomí o zařízeních

Na otevřené otázky o tom, který typ hlídání dítěte respondentky napadne jako první (viz obr. 3, 4 a 5), se jednoznačně nejčastěji objevovala možnost příbuzní (která zahrnuje veškeré příbuzenstvo respondentky, od manžela, přes rodiče, až po širší příbuzenstvo ze strany manžela i respondentky), a to z více než 80 %. Příbuzní často figurovali i na druhém místě (30 % odpovědí), a to nejen u respondentek, které je nezmínily jako první (to znamená, že matky někoho z příbuzenstva zmiňovaly i na dalších dvou místech). Za příbuzenstvem následuje možnost známých a kamarádů, třetí často zmiňovanou možností je potom chůva.

Obr. 3, 4 a 5: Odpovědi na otázku Q10 – Které první tři možnosti hlídání dítěte se Vám vybaví, když potřebujete pohlídat dítě?

I když, jak se ukázalo v otázce Q8, většina matek ještě nepracuje a téměř polovina vzorku návrat do zaměstnání neplánuje nebo o tom vůbec nepřemýšlela, možnosti využití různých forem péče o dítě je zajímaví, neboť většina respondentek si informace o některých zařízeních péče o dítě již zjišťovala. Nejčastěji si matky zjišťovaly informace o jeslích, ty se staršími dětmi pak také o školce, některé také překvapivě o dětských koutcích. K tomu je nutno podotknout, že dětské koutky neposkytují dlouhodobé hlídání dítěte a, jak mnohé matky při dotazování zmínily, dosti často ani neberou nejmladší děti.

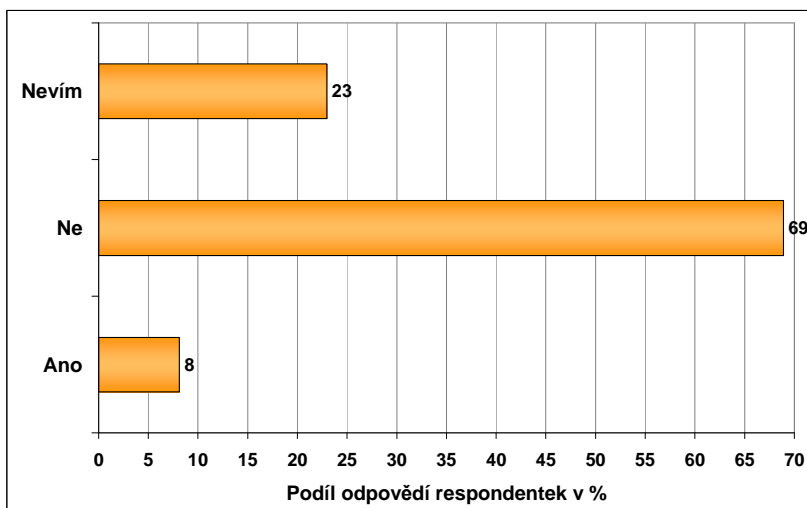
Co se týče místa, kde si matky informace zjišťují, z velké většiny je to internet. Určitá část matek také dá na doporučení kamarádek a známých, následuje osobní návštěva či Zlaté stránky. Většina matek pak dostupné informace považuje za dostačující.

Jen minimální část vzorku matek si žádné informace o využití zařízení péče o dítě nezjišťovala z toho důvodu, že jich mají dost a žádné jiné nepotřebují. Asi třetina vzorku potom žádné takové informace nepotřebuje, protože neuvažuje o využití žádného zařízení.

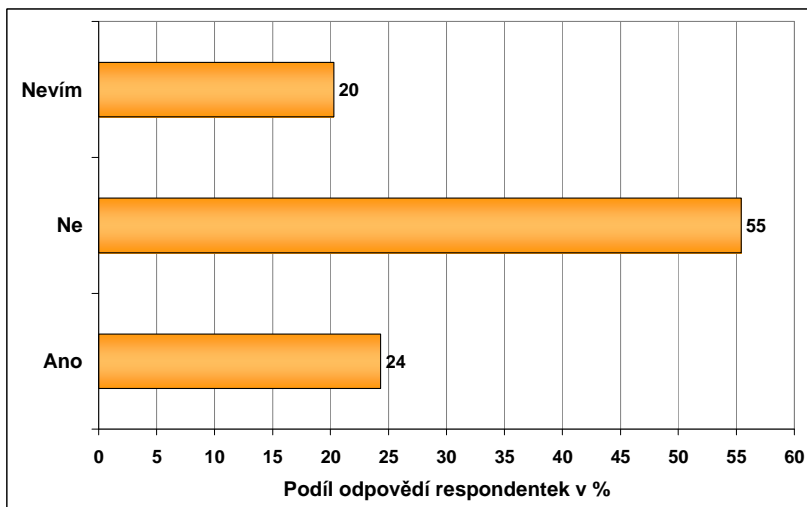
2.3 Dostupnost zařízení

Významná zjištění přinesla analýza otázek zaměřených na dosažitelnost zařízení péče o děti do 3 let, a to ze subjektivního pohledu dotazovaných žen. Při odpovědi na otázku, jak obecně považují respondentky zařízení péče o dítě za dostupná, se asi dvě třetiny vyjádřily, že dostupná nejsou (viz obr. 6). Pouze 8 % žen odpovědělo, že nabídka po zařízeních pokrývá poptávku. To je ovšem nedostačující na to, že možnost hlídání by měla mít k dispozici každá matka, pokud to potřebuje. Je tedy zřejmé, že převládá pocit nedostatečnosti těchto zařízení.

Obr. 6: Odpovědi na otázku Q14 – Myslíte si obecně, že nabídka zařízení péče o děti do tří let dostatečně pokrývá poptávku po nich?

Obr. 7: Odpovědi na otázku Q12 – Máte pocit, že ve Vašem okolí funguje dostatek zařízení péče o děti do tří let, které byste v případě potřeby mohla využít?

Ohledně dostupnosti zařízení péče o dítě v okolí bydliště respondentek se prokázalo, že matky je z více než poloviny považují za nedostupné (viz obr. 7). Asi čtvrtina si naopak myslí, že jsou

dostupná, pětina neví. Jelikož si téměř dvě třetiny vzorku již zjišťovaly informace o zařízeních péče o dítě, můžeme tyto odpovědi považovat za podložené, ne pouze odhadnuté.

Otázku na dostupnost zařízení obecně můžeme konkretizovat podle jednotlivých typů zařízení péče o dítě (Q13 v příloze). Pokud se respondentky s danou formou péče nikdy nesetkaly nebo s ní neměly žádné zkušenosti, nedokázaly na tuto otázku odpovědět. Jesle zřizované obcemi¹ (dále v textu označované jako obecní jesle) i soukromé jesle ve škálách zaznamenaly nejednoznačné vymezení, téměř stejná část matek je označila za regionálně dostupné, stejně jako nedostupné. Zde zřejmě záleží na místě bydliště respondentky. K firemním jeslím se většina respondentek nevyjádřila, pokud už ano, považují je za nedostupné. Stejně je to pak s mikrojeslemi. Naopak pomoc příbuzných či známých považuje většina respondentek za dostupné s ohledem na vzdálenost od místa bydliště. Překvapivě stejně dopadla i možnost hlídání chůvou, asi dvě třetiny respondentek je považují za dostupné či spíše dostupné. Dětské koutky, které jsou časté ve velkých nákupních centrech i jinde, matky také považují za dostupné. Nejlépe z těchto možností dopadla školka, ta je považována za dostupnou nebo alespoň spíše dostupnou 90 % matek. Je však třeba připomenout, že odpovědi o prostorové dostupnosti jednotlivých typů zařízení nic nevypovídají o tom, jestli matky mají možnost do nich své dítě umístit a jestli by je v případě potřeby využily.

Co se týče finanční dostupnosti jednotlivých typů zařízení, obecní jesle jsou považovány za celkem dostupné, zatímco soukromé jesle už spíše nedostupnější. O firemních jeslích a mikrojeslích většina matek nemá představu. Pomoc příbuzných a známých je v tomto ohledu samozřejmě dostupná. O chůvách si více než polovina respondentek myslí, že jsou dostupné, zbytek je potom hodnotí jako nedostupné, asi desetina neví. Dětské koutky i školky jsou finančně dostupnější, školka dokonce i více než jesle.

2.4 Priority v péči o dítě

Další okruh otázek byl zaměřen na to, jaké formy péče o dítě respondentky upřednostňují a které využívají. Respondentkám bylo stejně jako v předchozích otázkách nabídnuto několik forem péče o děti s tím, že si mohly vybrat, které by ve svém okolí uvítaly (Q15 v příloze). Některé matky volily jen několik možností, které jim opravdu chybí, našly se ale i ty, které uvedly všechny možnosti, aby nabídka dostupné péče byla pestrá. Nejčastěji se respondentky přiklonily ke školkám, pomoci příbuzných, dětským koutkům a obecním jeslím. Naopak nejméně volily baby-sitting, mikrojesle a firemní jesle. Tyto výsledky mohou naznačovat, že baby-sitting je v okolí matek dostupný. Nižší četnosti odpovědí u mikrojeslí a firemních jeslí můžou souviset s nízkým povědomím matek o těchto zařízeních.

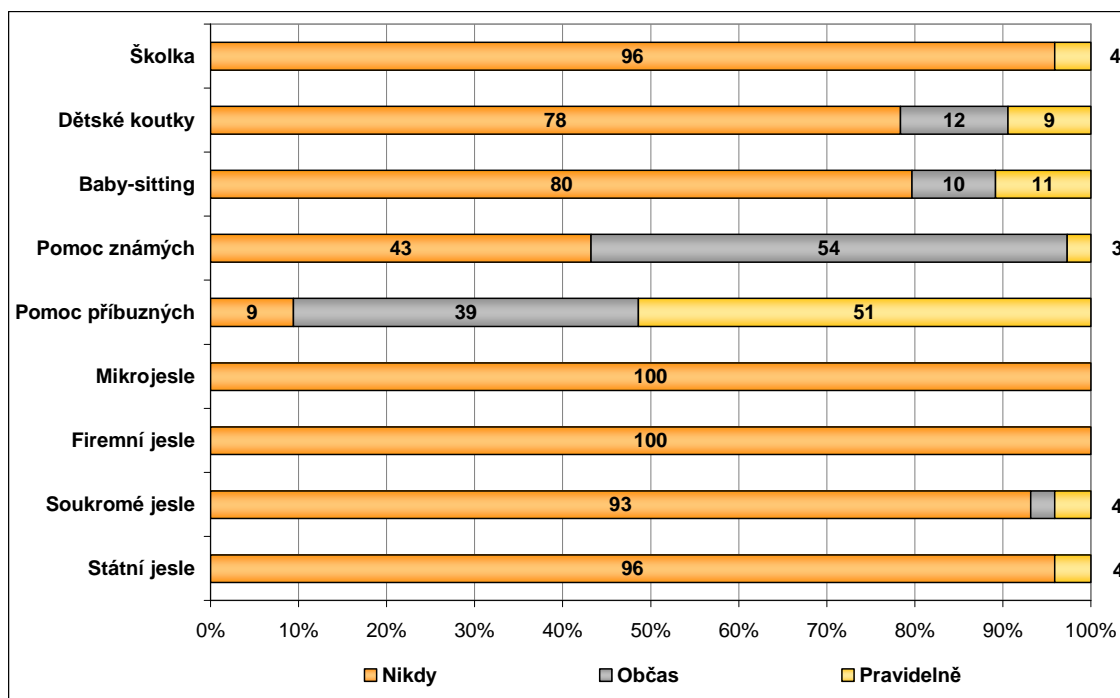
Respondentky též vyjadřovaly své preference týkající se jednotlivých forem péče o dítě tím, že uváděly jejich pomyslný žebříček (Q16 v příloze). Nejčastěji byla na prvním místě uváděna pomoc příbuzných (65 %), na druhém místě pak pomoc známých (43 %). Na třetím místě bylo nejčastěji zmiňováno využití baby-sittingu a školky. U možností využít jesle (soukromé, firemní a mikrojesle) respondentky často uváděly, že se s touto službou ještě nesetkaly. Názory na obecní jesle vykazují

¹ Jesle zřizované obcemi jsou v dotazníku označovány jako státní jesle. I když je tento výraz nepřesný, do dotazníku byl zařazen díky předpokladu, že respondentky tento termín mají zažitý a že poskytuje dostatečně jasný protiklad k jeslím soukromým.

velkou diverzitu odpovědí – respondenty je umisťovaly na všechna místa imaginární škály oblíbenosti daných způsobů péče o děti.

Jak již bylo uvedeno výše, téměř všechny matky sdělily, že alespoň někdy potřebují pohlídat dítě. Respondentky měly též u každé z variant péče o dítě říci, jak často té dané formy péče využívají (Q17 v příloze). Nejčastěji, resp. pravidelně (tzn. minimálně 1x týdně) využívá pomoci příbuzných více než polovina dotazovaných (viz obr. 8). Pravidelně má zajištěno hlídání formou baby-sittingu (resp. chůvy) 11 % matek. Občas (1x–2x za měsíc) hlídají děti více než polovině respondentek jejich známí. To, že firemních jeslí, ani mikrojeslí nevyužívá žádná z dotazovaných žen, může opět korespondovat s nižším povědomím o této službě a též jejich nedostupností.

Obr. 8: Odpovědi na otázku Q17 – Využíváte některou z těchto forem péče o dítě?

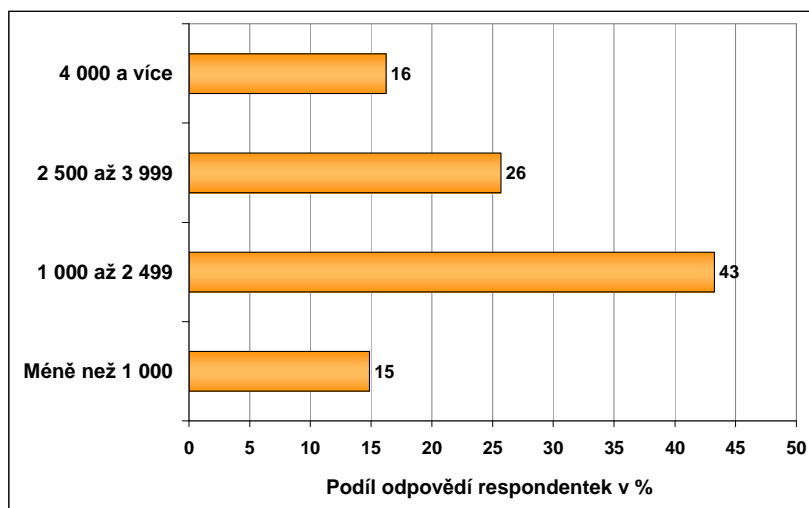

2.5 Povědomí o jeslích

Další částí této zprávy tvoří analýza odpovědí na otázky související s povědomím o jeslích a názory dotazovaných na jejich využívání. Respondentkám byla kladena otázka, zda mají představu, kolik přibližně stojí péče v nich (Q18 v příloze). Většina respondentek (55 %) uvedla, že neví, jak je péče v jeslích finančně náročná. Toto zjištění jen podporuje hypotézu o nízkém povědomí žen o jeslích jako možnosti péče o děti do 3 let.

Odpovědi na otázku, jaká je přijatelná cena za jesle za jejich měsíční využívání pro průměrnou českou rodinu, vykazují poměrně vysokou variabilitu (Q19 v příloze, viz obr. 9). Velký rozptyl odpovědí odráží jak rozličné socioekonomické podmínky rodin, tak i fakt, že respondenty nejsou často obeznámeny o poplatcích za péči v jeslích.

Obr. 9: Odpovědi na otázku Q19 – Co považujete za přijatelnou cenu za jesle pro průměrnou českou rodinu?

2.6 Postoj k jeslím

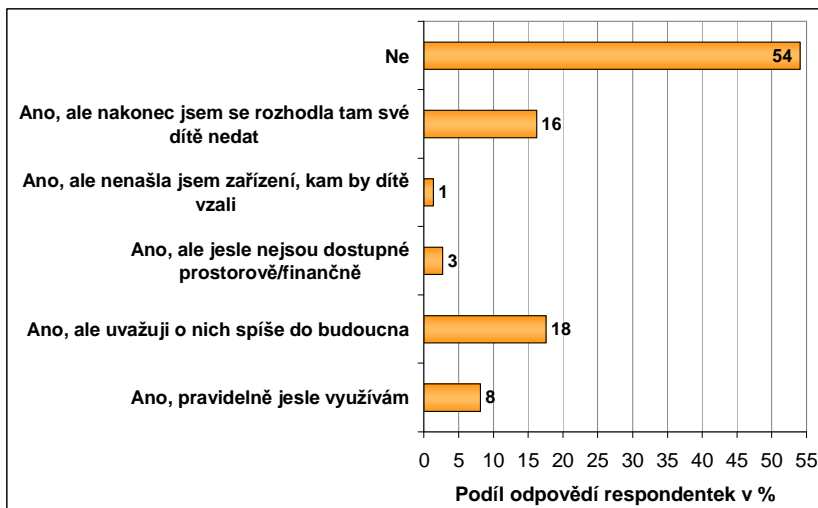
První otázka zaměřená na postoj dotazovaných k jeslím jako zařízením péče o děti do tří let se zaměřila na to, od jakého věku dítěte by mělo být možné umístit jej do jeslí (Q20 v příloze). Jesle totiž mají různá vstupní kritéria pro své potenciální klienty. Názory matek na věk, od kterého by jesle měly děti přijímat, jsou poměrně diversifikované. Respondentky měly tendenci zohledňovat jak vlastní názor, tak potřeby žen ve svém okolí. Čtvrtina dotazovaných si myslí, že jesle by měly přijímat děti už v půl roce, nebo dříve, necelé dvě pětiny uvádějí, že by jesle měly být dostupné pro děti od šestého dokončeného měsíce do jednoho roku věku. Celkem 95 % dotazovaných považuje za přijatelný minimální věk dětí umístěných do jeslí 2 roky a méně. Jen necelých 5 % respondentek zmínilo 3 roky (tedy že by jesle děti do 3 let neměly přijímat vůbec).

Zjišťován byl i zájem matek o využití jeslí (Q21 v příloze). Více než polovina respondentek uvedla, že zatím o využití jeslí neuvažovala (viz obr. 10). Druhou nejpočetnější skupinu (cca 18 %) tvoří matky, které o jeslích přemýšlejí do budoucna. Necelá sedmina dotazovaných využití služeb jeslí již zvažovala, ale rozhodla se tam své dítě nedat. Pouze 8% byla četnost těch odpovědí, že respondentky své dítě do jeslí pravidelně umísťují. Je ale důležité si uvědomit, že koncem roku 2005 bylo v celém Česku evidováno 54 jeslí, mikrojeslí a dalších dětských zařízení s 1 671 místy². Znamená to, že na místo v jeslích měla teoretickou šanci méně než 2 % dětí narozených během kalendářního roku 2005. Z pohledu Lisabonské strategie je to téměř alarmující stav. Tento koncept totiž jako jednu z priorit definoval rozšíření kapacit zařízení péče o děti ve věku od 0 do 3 let na 33 % jejich počtu³.

²Kuchařová, V., Svobodová, K. 2006. *Sítí zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR*. Dostupné na: http://www.vupsv.cz/Fulltext/vz_225.pdf.

³MPSV ČR (2004b) *Národní zpráva o rodině (zkrácená verze)*. Dostupná na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/900/zprava_zkr.pdf.

Obr. 10: Odpovědi na otázku Q21 – Uvažovala jste někdy o využití jeslí?

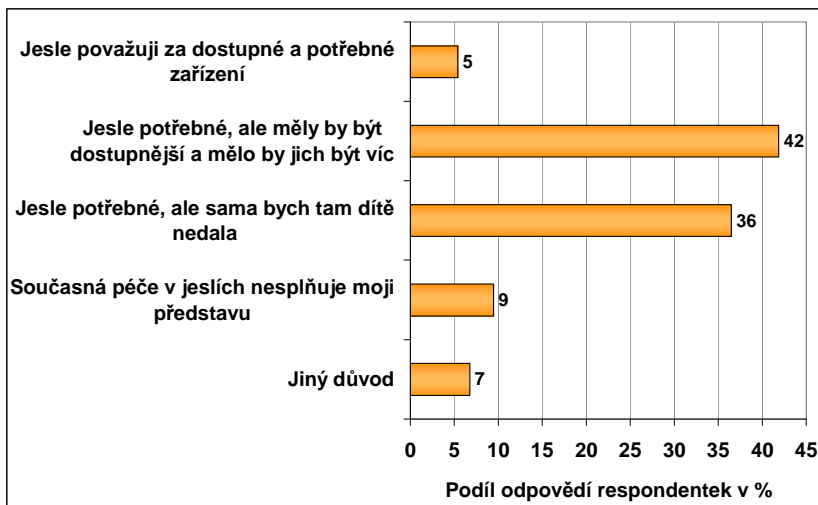
Četnosti odpovědí na jednotlivé varianty otázky Q21 jsou nejspíše podmíněny věkovou strukturou dětí respondentek. S rostoucím věkem dětí zpravidla roste i zájem respondentek vrátit se do práce, a proto postupně začínají zjišťovat informace a na základě nich uvažovat o umístění svých dětí do jeslí. Žádná z dotazovaných matek s dítětem prvního pořadí mladším jednoho roku služeb jeslí nevyužívá. Naopak 10 % matek, které mají dítě prvního pořadí starší jednoho roku, své dítě do jeslí dává.

Respondentkám, které uvedly, že zatím o využití jeslí neuvažovaly, byla pokládána otázka (Q22 v příloze) na zdůvodnění toho, proč o jeslích pro své dítě nepřemýšlely. Analýza výsledků ukázala, že služby jeslí nepotřebuje zhruba jedna třetina těchto respondentek, pětina využívá jiné formy péče o dítě a více než 40 % nepovažuje jesle za vhodné pro své dítě.

Stejný soubor žen, tedy těch, které využití jeslí prozatím nezvažovaly, byl požádán o uvedení předpokladu, za kterého by byly ochotny své dítě do jeslí umístit (Q23 v příloze). Respondentky měly možnost sdělit více než jednu možnost. Změna vzdálenosti jeslí od místa bydliště, změna provozní doby jeslí a zmenšení finanční náročnosti jeslí by nehrály u těchto žen v jejich rozhodování téměř žádnou roli. Pro 7 % žen by byla směrodatná změna ve způsobu péče o děti v jeslích. Více než tři čtvrtiny dotazovaných by dítě do jeslí umístily, pokud by neměly jinou možnost, jak se o dítě postarat. Do jeslí by své dítě nedalo 15 % respondentek z těch, které zatím o jeslích pro své dítě neuvažovaly.

Pro zjištění konkrétního postoje žen k jeslím bylo všem ženám nabídnuto několik výroků s tím, jestli by mohly vybrat ten, který by nejlépe shrnul jejich mínění o jeslích (Q24 v příloze). Dotazované se nejčastěji přiklonily k názoru, že jesle jsou potřebným zařízením, měly by být dostupnější a mělo by jich být víc (viz obr. 11). Druhou nejčastější odpovědí, kterou respondentky vybraly, byl ten výrok, že jesle jsou potřebné zařízení, ačkoli samy by tam své dítě nedaly. Pouze 5 % respondentek se nejvíce ztotožnilo s míněním, že jesle jsou dostupné a potřebné zařízení. Žádná z respondentek nezaujala krajně negativní postoj a nevyjádřila se pro zrušení jeslí.

Obr. 11: Odpovědi na otázku Q24 – Jaký výrok nejlépe vystihuje Váš postoj k jeslím?

Aby bylo možné lépe identifikovat klíčové činitele, které ovlivňují ženy při výběru jeslí, měly respondenty zvolit dva hlavní faktory, jež jsou pro ně při tomto rozhodování nejdůležitější (Q25 v příloze). Celkový počet odpovědí byl tedy roven dvojnásobku vzorku respondentů, tedy 148 (= 100 %; viz tab. 1). Nejčastěji ženy zmiňovaly důležitost vzdálenosti od místa bydliště (téměř třetina odpovědí) a doporučení známých (pětina odpovědí). Nabízí se tedy hypotéza, že pro ženy je důležitá osobní zkušenost někoho z jejich okolí s konkrétním zařízením. Zanedbatelný podíl odpovědí představuje četnost u provozní doby jako faktoru, který by mohl být důležitý při výběru jeslí. Tento výsledek by mohl korespondovat s dnes téměř běžnou pružnou pracovní dobou a pozvolným nárůstem možností zkrácených úvazků. Na druhou stranu v odpovědích respondentek může hrát roli také fakt, že jen malá část vzorku do jeslí své dítě pravidelně umísťovala, a tudíž měla zkušenost s provozní dobou jeslí. Zbytek vzorku se k této otázce vyjadřoval jen jako k hypotetické možnosti, a proto u těchto respondentek převažovaly jiné faktory pro výběr jeslí.

Tab. 1: Odpovědi na otázku Q25 – Jaké faktory jste brala nebo byste brala nejvíce v úvahu při výběru jeslí?

Faktor	Vzdálenost od místa bydliště	Finanční požadavky	Provozní doba	Ochota přijmout mé dítě	Doporučení známých	Nadstand. nabídka péče o dítě	Jiné
Podíl odpovědí respondentek v %	29	19	3	6	22	14	6

Poslední otázka v okruhu *Postoj k jeslím* nabídla dotazovaným několik tvrzení o jeslích (viz tab. 2). Respondentky měly projevit svůj souhlas, resp. nesouhlas s nimi. Téměř polovina žen si myslí, že počet jeslí v ČR není *dostatečný*. Za *spíše nedostatečné* je považuje 18 % respondentek. Třetina nedokáže tento výrok zhodnotit, a to nejen vzhledem k tomu, že se situací mimo Prahu spíše obeznámeny nejsou. Názory na to, zda by děti měly či neměly být v cizím prostředí, byly různé. Nejvyšší četnost se ale vyskytuje u nesouhlasu s tímto tvrzením. Respondentky se naopak jednoznačně postavily za to, že jesle usnadňují rodičům péči o děti, což není překvapivé zjištění. Souhlasí a spíše souhlasí téměř 80 % dotazovaných žen. Na výrok, že by se současná podoba jeslí měla změnit,

neuměla více než polovina respondentek odpovědět. Může to být spojeno s tím, že většina matek nemá osobní zkušenost s péčí v jeslích. Více než 80 % žen se přiklonilo k tomu, že by stát měl podporovat provoz jeslí a jejich rozšiřování. To koresponduje s bilancí prvního tvrzení. U hodnocení kvality péče v jeslích zaznamenaly opět vysoké četnosti odpovědi *nevím*. Nabízí se proto souvislost tohoto výsledku s tím, že více než polovina dotazovaných neví, jestli by se měla současná podoba jeslí změnit. Téměř stejné četnosti odpovědí *nevím* na tato dvě tvrzení poukazují na to, že respondentky odpovídaly pravdivě. Další výrok se zaměřoval na to, zda dotazované souhlasí s tím, že jesle usnadňují návrat do zaměstnání v průběhu nebo po skončení rodičovské dovolené. Celkem více než 90 % žen uvedlo, že s tímto tvrzením souhlasí nebo spíše souhlasí. K zajímavým poznatkům dospěla analýza četností v odpovědích hodnotících, zda dítě je, či není v jeslích stresováno. Odpovědi respondentek se nevyznačují nějakou významnou tendencí, protože četnosti v jednotlivých kategoriích jsou na relativně podobné úrovni (kromě podílu zastoupení respondentek u odpovědi *nesouhlasím*). Všechny ostatní varianty zahrnují přibližně 20 a více procent respondentek. Diverzita odpovědí by opět mohla mít souvislost s tím, že dotazované nemají osobní zkušenost s jeslemi. Navíc jedna pětina z nich nedokázala určit, jestli je dítě v jeslích stresováno. Téměř dvě třetiny šetřených žen uvedlo, že nárok na umístění dítěte do jeslí by měl mít každý rodič. Navíc dalších 16 % se přiklonilo k variantě *spíše souhlasím*. Zdá se, že dotazované ženy byly schopné se objektivně postavit k této otázce, a tedy zvážit i to, zda je třeba, aby rodiče malých dětí měli mít možnost volby při rozhodování o způsobu péče o své děti. U posledního výroku se měli rodiče vyjádřit k tomu, jestli si podle nich dítě v jeslích osvojí sociální chování a mnohému se naučí. Celých 80 % všech dotazovaných deklarovalo, že souhlasí, resp. spíše souhlasí s tímto tvrzením. To naznačuje, že dotazované matky uvažují o důležitosti sociálních kontaktů svých dětí mladších třech let s jejich vrstevníky.

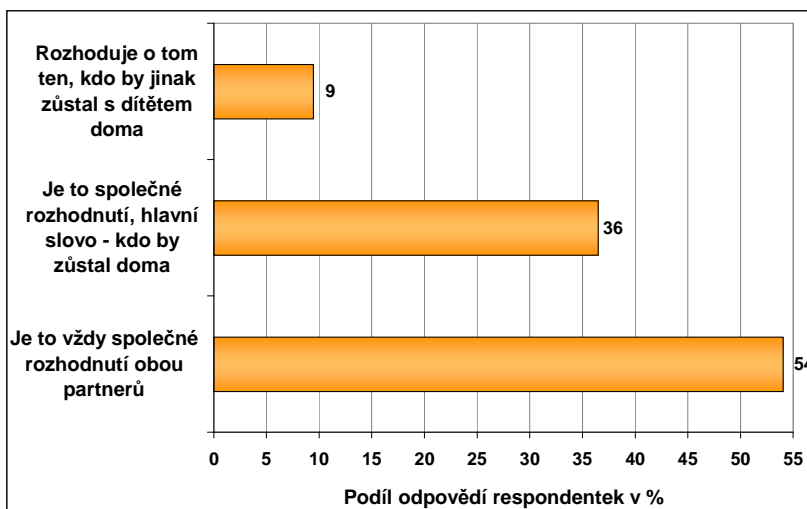
Tab. 2: Odpovědi na otázku 26 - Vyjádřete prosím svůj názor na následující výroky.

	Souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím	Nevím
Počet jeslí v ČR je dostatečný	7	1	18	46	28
Dítě do tří let by nemělo být v cizím prostředí	14	27	24	34	1
Jesle usnadňují rodičům péči o děti	45	34	12	7	3
Současná podoba jeslí by se měla změnit	22	16	7	1	54
Stát by měl podporovat provoz jeslí a jejich rozšiřování	61	22	7	3	8
Péče o děti v jeslích je kvalitní	7	20	12	5	55
Jesle usnadňují návrat do zaměstnání v průběhu nebo po skončení rodičovské dovolené	72	19	5	1	3
Dítě je umístěním do jeslí stresováno	19	24	27	9	20
Nárok na místo v jeslích pro své dítě by měl mít každý rodič	61	16	8	8	7
V jeslích si dítě osvojí sociální chování a mnohé se naučí	45	35	9	4	7

2.7 Ovlivnění rozhodování

Poslední okruh otázek se zabývá tím, jak probíhá u respondentek rozhodovací proces o využívání zařízení péče o malé děti – konkrétně jeslí. Z rozložení četností odpovědí respondentek je zřejmé, že v drtivé většině domácností rozhodují nebo by rozhodovali oba partneři společně (viz obr. 12). Přesto v téměř 36 % případů má hlavní – ve smyslu konečné – slovo ten, kdo by jinak s potomkem zůstal doma. Lze se domnívat, že se jedná s největší pravděpodobností o matku dítěte. Pouze 9 % dotazovaných odpovědělo, že o (ne)umístění dítěte do zařízení péče o něj rozhoduje osoba, která se o dítě stará (by se starala). Opět by se pravděpodobně jednalo o jednoho z rodičů. Ani v jednom případě nezazněla odpověď, že o daném problému rozhoduje výhradně partner nebo zcela jiná osoba. Tento výsledek nenaznačuje nic ohledně rozdělení péče o dítě, nicméně dokládá, že muži mají tendenci zapojovat se do rozhodování o tom, zdali rodina bude využívat některé ze zařízení péče o nejmladší děti. Jakým způsobem ovšem muži ovlivňují toto rozhodování (jestli v rodině panuje konsensus či se partneři snaží partnerku přesvědčit o jiných možnostech, než si představují samy partnerky) v rámci této otázky zjišťováno nebylo a bylo by spíše námětem na podrobnější zkoumání.

Obr. 12: Odpovědi na otázku Q27 – Kdo ve Vaší domácnosti rozhoduje o tom, zdali budete využívat nějaké zařízení péče o dítě?

Při hlubší analýze otázky Q28, kde respondentky odpovídaly, kdo by se podílel na výběru konkrétního zařízení, tedy s kým by se o volbě dané instituce radily (přičemž zde byla možnost uvést i více odpovědí), byla tendence o zapojování partnera do rozhodování o péči o dítě potvrzena. Z celého vzorku dotazovaných žen odpovědělo 85 % z nich, že by o výběru spolurozhodoval manžel (event. v nesezdaných soužitých partner). Jen 15 % respondentek by o využití výchovné instituce rozhodovalo samo. V 11 % případů by byl brán v potaz i názor známých a pouze výjimečně by se na výběru zařízení péče o dítě podíleli rodiče, a to jak ze strany matky, tak ze strany otce dítěte. Výsledky těchto odpovědí poukazují na to, že rozhodnutí využít, či nevyužít jesle (případně školku), je ve většině rodin záležitostí obou partnerů, přičemž příbuzenstvo a známí na toto rozhodnutí mají téměř zanedbatelný vliv.

2.8 Kvalitativní zhodnocení

2.8.1 Cíl interpretace kvalitativních dat

Ačkoliv byl výzkum veden jako kvantitativní a primárním zdrojem dat se staly odpovědi v dotaznících, četnost spontánních výpovědí žen vedla ke snaze pokusit se v rámci analýzy o nastínění aspektů, které artikulovaly i samy ženy a které nebyly explicitně zahrnuty do otázek koncipovaných v rámci dotazníků. Z přístupu jednotlivých respondentek je přitom patrné, že zkoumanou problematiku vnímají jako oblast, která se jich přímo dotýká a ke které také cítí potřebu se samy vyjadřovat. Během vyplňování dotazníku ženy často samy spontánně hovořily o svých zkušenostech se zařízeními péče o děti do 3 let i o svých postojích a názorech na tyto formy péče a jejich fungování. O relevanci tématu hovoří také fakt, že oslovené respondentky odmítaly účast ve výzkumu jen velmi sporadicky a naopak účast v něm často pokládaly za možnost vyjádřit se k problematice, která se přímo týká jejich každodenního života. Všechny tyto skutečnosti poukazují na to, že sledované téma je ženami vnímáno jako aktuální.

Následující část se zabývá názory na zařízení péče o děti do 3 let tak, jak byly respondentkami formulovány v průběhu vyplňování dotazníků. Středem zájmu jsou způsoby argumentace používané při zdůrazňování potřebnosti či naopak nedostatků těchto zařízení a problémy, se kterými se ženy setkávaly při jejich využívání nebo hledání. Je ale nutné mít na paměti, že vzhledem k velikosti vzorku a podobě výzkumu se rozhodně nejedná o zjištění, která by mohla být považována za reprezentativní nebo která by si činila nárok na nějaké širší generalizace. Následující pasáže jsou spíše jistým načrtnutím názorů, které v rámci výzkumu ze strany našich respondentek zazněly. Cílem tohoto textu je proto pouze nastínit témata, která se při kontaktu s ženami objevovala, jejich plné obsáhnutí by si ale vyžadovalo výzkum jiného rozsahu i charakteru, jak již bylo řečeno v úvodní kapitole.

2.8.2 Objevující se argumentace ve vztahu k využívání zařízení péče o děti do tří let

Mezi výpověďmi respondentek lze identifikovat dva odlišné styly argumentace vztahující se k zařízením péče o děti do 3 let. Ženy se lišily především mírou důrazu na jednotlivé aspekty výchovy, které se pak následně promítaly i do jejich vztahu k formám péče. V tento moment je ale nutné podotknout, že se nejednalo o striktní odmítání nebo naopak přijímání těchto zařízení, ale že se většina respondentek pohybovala spíše blíže k jednomu či druhému pólu.

Dotazované ženy, které zdůrazňovaly potřebnost těchto zařízení, tak často činily především v souvislosti s plánovaným nebo již probíhajícím návratem do zaměstnání. Vnímání vazby mezi „snadnějším“ návratem do zaměstnání a možným využíváním jeslí potvrdila také data z dotazníků, kde 72 % dotázaných souhlasilo s tím, že jesle usnadňují návrat do zaměstnání v průběhu nebo po skončení mateřské dovolené. Druhým významným motivem, který se v rozhovorech objevoval, bylo zdůrazňování pozitiv, která mohou takováto zařízení přinést pro vývoj dítěte. Možnost kontaktu dítěte se svými vrstevníky a setkání se s novými formami „zábavy“, které rodiče doma svému dítěti nemohou nabídnout, byly vnímány jako další důvod, proč služeb zařízení využívat. V těchto případech ale ženy často preferovaly spíše krátkodobé pobyty (například jeden den v týdnu v jeslích nebo návštěvu dětských koutků).

Respondentky, jež péči pro své dítě v zařízeních spíše odmítaly, se nejčastěji odvolávaly na své představy o správné podobě výchovy dítěte, kterou vztahovaly k potřebě individuální péče

a především kontaktu s matkou⁴. Tyto ženy se často vyjadřovaly ve smyslu, že dítě má být hlavně s matkou, především do věku 3 let. S tímto pohledem pak rovněž souvisel odmítavý postoj k cizímu prostředí a také neznámým lidem. Jedna z respondentek v této souvislosti odůvodňovala svůj negativní postoj k většině zařízení nedůvěrou v tamní personál, který by si „musela vždy nejprve prověřit“, než by mu své dítě svěřila. Je ale nutné dodat, že ačkoliv tyto ženy zařízení péče o děti do tří let pro své dítě odmítaly, nestavěly se negativně k jejich samotné existenci. Většinou je ale považovaly za volbu pouze pro ženy, které se rozhodnou jít pracovat nebo které nemají jinou možnost, jak se o své dítě postarat. Lze se tedy domnívat, že jejich negativní postoj k těmto zařízením vyvstával především z jejich představ o vhodné podobě mateřství⁵.

Tento výzkum rovněž naznačuje, že rodiče pravidelně navštěvující mateřská centra tvoří skupinu se specifickým postojem k využívání zařízení péče o děti. Ačkoliv v analyzovaném souboru tvořili tito respondenti pouze malý zlomek (jednalo se o pět respondentek), výrazná shoda v jejich postojích k výchově a fungování zařízeních péče o děti naznačuje, že lze uvažovat o tom, že klienti těchto center tvoří skupinu s podobně odmítavým postojem k jeslím a jiným zařízením, vycházejícím především z jejich představ o potřebách dítěte. Tyto respondentky se shodně odvolávaly na nevhodnost cizího prostředí a absence matky pro psychický vývoj dítěte a požadovaly modernizaci současné podoby jeslí. Zajímavým aspektem bylo také zdůrazňování kojení jako překážky možnosti umístit dítě do zařízení péče o děti do tří let⁶.

2.8.3 Obtíže, se kterými se ženy setkávají při hledání a využívání zařízení péče o děti do tří let

Zkušenost s rozhovory s ženami v rámci dotazování ukázala na několik zásadních obtíží, kterým musí rodiče čelit, pokud se pro péči v zařízeních rozhodnou. Jak potvrzují také data získaná z dotazníků, 69 % respondentek si myslí, že nabídka zařízení dostatečně nepokrývá poptávku po nich. Respondentky tuto skutečnost tematizovaly také na základě vlastní zkušenosti. Neuspokojení poptávky přitom odkazovalo jak k časovým možnostem těchto zařízení, tak jejich kapacitě. Jedna z respondentek si tak například stěžovala, že místo pro její dítě se v mateřské školce uvolnilo pouze na základě náhody a teprve dva dny před školním rokem. Podobně jiná respondentka vytýkala malou flexibilitu obecních jeslí, co se týče možnosti přijetí dítěte pouze na několik hodin. S tímto faktem souvisí také další okruh problémů, který respondentky v rámci rozhovorů reflektovaly. Současný systém vyplácení rodičovského příspěvku dovoluje rodičům dětí mladších tří let využívat zařízení

⁴ Není bez povšimnutí, že respondentky v těchto případech hovořily především o kontaktu dítěte s matkou. Otec byl v těchto případech zmiňován velmi okrajově, spíše pak vůbec. Je tedy možné uvažovat o tom, že tento typ argumentace se úzce odvolává na tradiční představy o roli ženy při výchově dítěte a jejích povinnostech v rámci rodiny. Tuto domněnku potvrzují také některé výroky respondentek, kdy o jeslích hovořily jako o pohodlnosti, která sice může odlehčit matkám, ale na úkor dítěte. Jedna respondentka v této souvislosti uvedla, že jesle jsou vhodné „leđa tak pro samoživitelky“ – tedy pro ženy, které jsou nuceny přebírat role, které tradičně vykonává partner.

⁵ Spojování návratu do zaměstnání s využíváním zařízení může být důvodem odmítavého postoje těchto žen. Například výzkum zpracovaný Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí (2006: 26) ukazuje, že ženy zastávající „tradiční“ postoj k mateřství, zůstávají doma s dítětem déle a do zaměstnání se vrací až v pozdějším věku dítěte (Zaměstnání a péče o malé děti z perspektivy rodičů a zaměstnavatelů 2006, dostupná na http://www.vupsv.cz/Fulltext/vz_195.pdf).

⁶ Tento důvod uvedly tři respondentky na otázku, proč se nakonec rozhodly své dítě do jeslí nedat i přesto, že o jejich využití uvažovaly. Zajímavé je, že tento důvod se objevil pouze u respondentek, které pravidelně využívaly služeb mateřského centra.

péče o děti pouze pět dnů v měsíci. Obecní jesle ale zároveň, ze zkušenosti respondentek, neumožňují rozložit tyto dny na hodiny tak, aby například dítě mohlo pobývat v jeslích pouze dvě hodiny dva dny v týdnu podle momentálních časových potřeb rodičů. Několik respondentek proto z obavy, aby o rodičovský příspěvek nepřišly, jesle nevyužívaly, a to i přesto, že o jejich využití uvažovaly a jejich služby potřebovaly.

Výpovědi respondentek také poukazují na poptávku po zařízeních pro děti, které vyžadují speciální péči. Objevily se případy, kdy rodiče chtěli využívat některou z forem zařízení péče o děti, ale vzhledem ke specifickým potřebám dítěte (například v případě silné alergie nebo zrakového handicapu) nemohli najít zařízení, které by bylo schopné jejich dítěti poskytnout adekvátní péči.

Rozhovory s respondentkami zároveň upozornily na další zajímavý aspekt vztahu k zařízením péče o děti do 3 let. Ačkoliv lze obecně konstatovat, že informovanost ohledně fungování mikrojeslí a firemních jeslí je malá a rovněž v našem souboru se nevyskytla žádná respondentka, která by tuto formu péče využívala, mezi dotazovanými lze vysledovat určitou skupinu žen, které tuto formu péče postrádají. Ve vzorku se dokonce objevila respondentka, která uvažovala o zřízení vlastních mikrojeslí. Administrativní průtahy a později i nabídka umístění vlastního dítěte do mateřské školky ji ale od prvotního záměru odradily. I u ostatních respondentek se objevovaly názory požadující větší zapojení státu do podpory obecních, ale i soukromých subjektů tak, aby se péče v nich stala finančně široce dostupnou. Jedna z respondentek v této souvislosti poukazovala na nutnost zmírnit restriktce vůči soukromým subjektům v oblasti zřizování zařízení, aby bylo možné rozšířit jejich nabídku i s ohledem na specifické potřeby některých dětí.

3 Závěr

Tato výzkumná zpráva shrnula průběh a výsledky pilotního výzkumu, který byl proveden v rámci projektu *Audit politik přátelských rodině s důrazem na zařízení péče o děti do 3 let* nevládní neziskové organizace Gender Studies, o.p.s. Zjišťování kvantitativního charakteru proběhlo dotazníkovou formou. Výzkumný záměr zahrnoval posouzení toho, jak jsou rodiče dětí do 3 let obeznámeni o zařízeních péče o malé děti (především o jeslích). Cílem bylo též získat informace o potenciální poptávce rodičů po různých formách péče o děti do 3 let věku a představu o jejich postoji k nim. Centrem zájmu se staly jesle. Přestože se jednalo o šetření, které je možné chápat jako kvantitativní, bylo možné naznačit i určité závěry za pomoci kvalitativního přístupu.

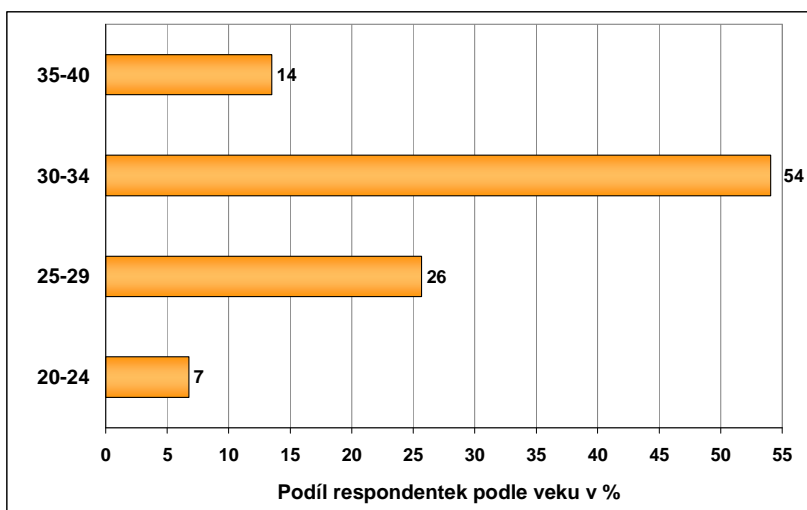
Většina dotazovaných žen uvedla, že si již zjišťovaly informace o zařízeních péče o děti, a to především na internetu nebo od známých, či kamarádek. Tato problematika respondentky zajímá, ale na druhou stranu je jejich povědomí o těchto zařízeních poměrně nízké. Co se týká jeslí, více než polovina respondentek nemá představu o finanční náročnosti péče o děti v nich. Dotazované matky se též z více než 50 % nedokázaly vyjádřit k tomu, zda si myslí, že by se současná podoba jeslí měla změnit a k tomu, jestli je péče o děti kvalitní. Na druhou stranu se více než 80 % respondentek přiklonilo k názoru, že by stát měl podporovat provoz jeslí a jejich rozšiřování. Koresponduje to i s údajem, že cca dvě třetiny z dotazovaných žen nepovažují zařízení péče o děti do tří let za dostupné. Navíc 42 % dotazovaných se ztotožnilo s výrokem, že jesle jsou potřebné zařízení a mělo by jich být více (respondentky vybíraly jim nejbližší tvrzení ze šesti různých výroků).

Na otázku zájmu o jesle více než polovina respondentek odpověděla, že zatím o jejich využití nepřemýšlela. Ženy často využívají jiné formy hlídání – preferují zpravidla rodinu nebo blízké známé. Na druhou stranu jesle jsou často vnímány jako alternativa v situaci, kdy ženě nemohou s hlídáním dětí vypomoci právě rodinní příslušníci nebo někdo další z jejího okolí. Jesle se neumísťují mezi prioritami, ale obecně negativní postoj k nim zaznamenán nebyl. Skupina 18 % žen uvedla, že o jeslích uvažuje do budoucna. Vzhledem k nízkému počtu jeslí a tedy k omezené nabídce míst v nich ovšem vyvstává otázka, zda by takové poptávce mohlo být vůbec vyhověno. Navíc soukromé jesle by byly pro respondentky zpravidla finančně nedostupné. U dotazovaných žen byla též vysledována tendence rostoucího zájmu o jesle se zvyšujícím se věkem dětí. Matky „starších“ dětí totiž zpravidla častěji uvažují o návratu do zaměstnání než matky kojenců a otázka hlídání dětí je tedy pro ně spíše aktuální.

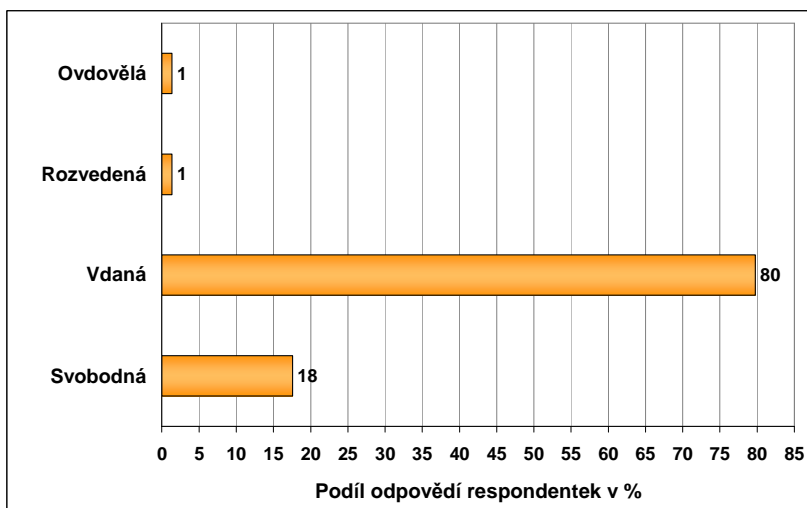
Ačkoli výsledky terénního šetření přinesly zajímavá a důležitá zjištění, je třeba s jejich obsahem nakládat opatrně. Omezená velikost souboru neumožňuje generalizovat výsledky na celou populaci Prahy. Tendence a názory respondentek znamenají velkou výzvu pro další hlubší zkoumání, resp. porovnání s výsledky jiných podobně zaměřených výzkumů.

Příloha: grafy s charakteristikami respondentek

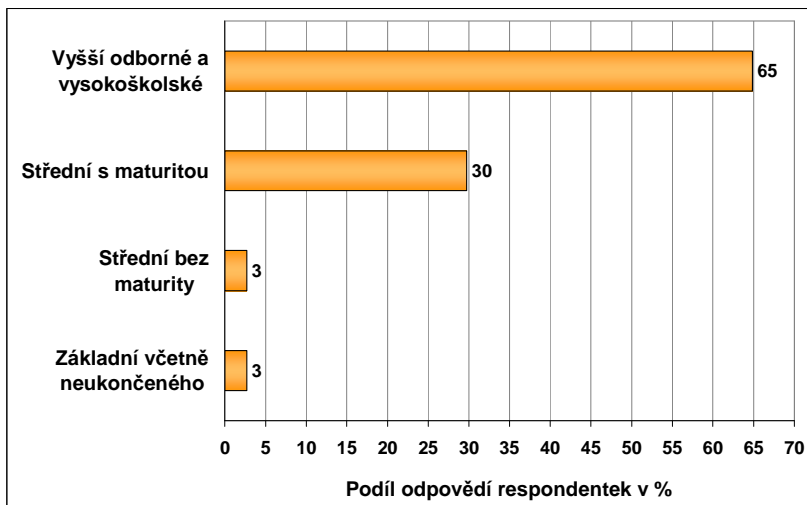
Obr. 13: Věkové složení dotazovaných

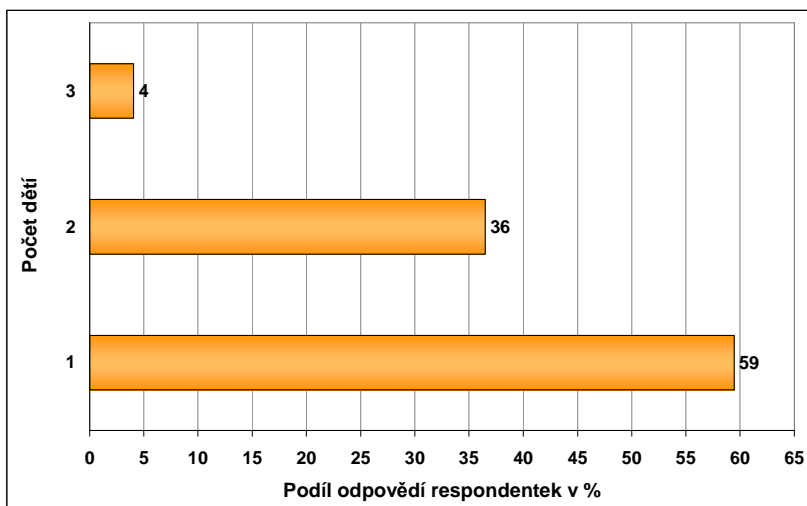
Obr. 14: Respondentky podle rodinného stavu

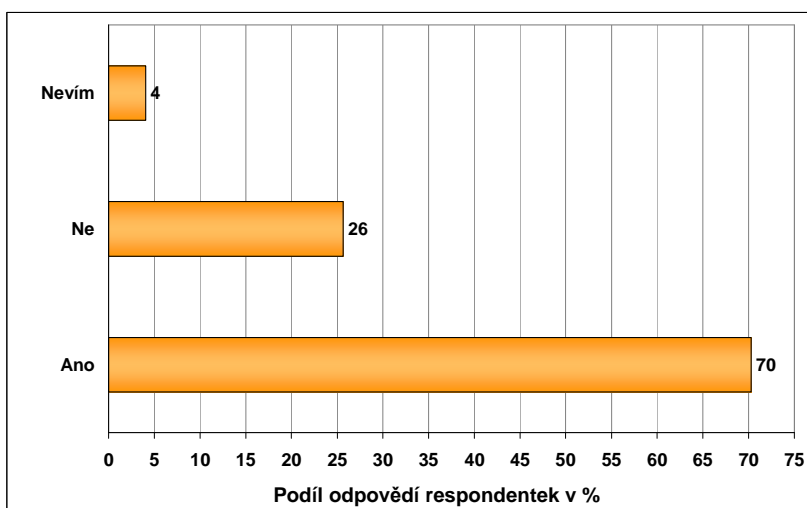
Obr. 15: Respondentky dle nejvyššího ukončeného vzdělání

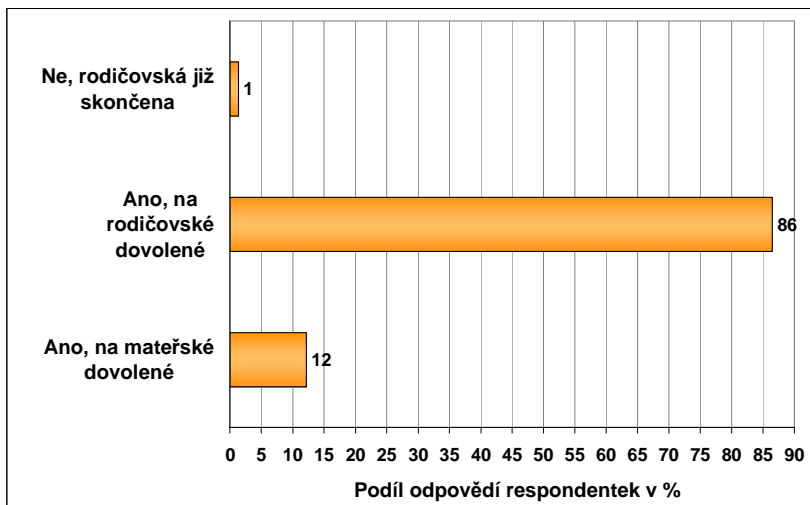
Obr. 16: Respondentky podle počtu dětí, které žijí s nimi v domácnosti

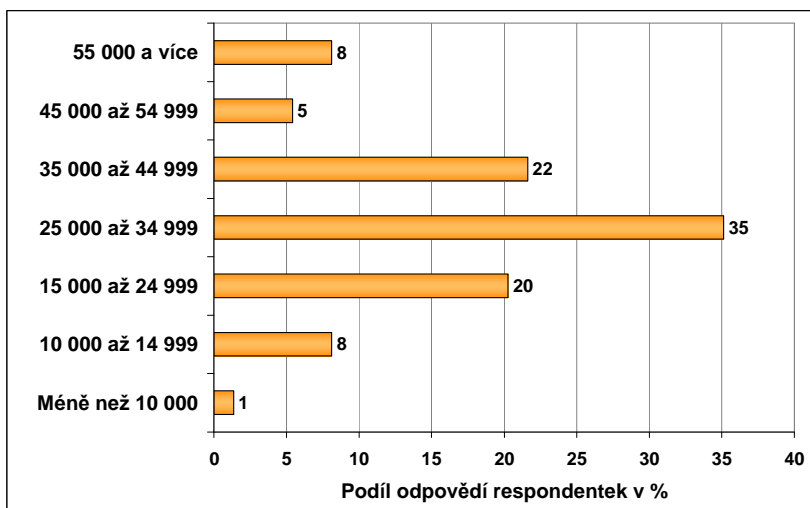
Obr. 17: Respondentky podle toho, zda si přejí mít v příštích pěti letech dítě

Obr. 18: Respondentky dle jejich stávajícího postavení

Obr. 19: Respondentky dle příjmové kategorie domácností, ve kterých žijí

Dotazník - Audit politik přátelských rodině s důrazem na zařízení péče o děti do 3 let

Q1. Kolik dětí s Vámi žije ve Vaší domácnosti?

Prosím sdělte tazateli číslo:

Q2. V jakém věku jsou Vaše děti?

- 1. Věk 1. dítěte
- 2. Věk 2. dítěte
- 3. Věk 3. dítěte
- 4. Věk 4. dítěte
- 5. Věk dalších dětí

Q3. Uvažujete o tom, že byste v příštích pěti letech měl/a další dítě?

- 1. Ano
- 2. Ne
- 3. Nevím

Q4. Potřebujete alespoň někdy pohlídat dítě?

- 1. Ano
- 2. Ne (přejděte prosím na otázku Q6)

Q5. Jak často potřebujete pohlídat dítě?

- 1. Téměř každý den
- 2. Několik dnů v týdnu
- 3. Několik dnů v měsíci
- 4. Jen výjimečně

Q6. Jste v současné době na mateřské nebo rodičovské dovolené?

- 1. Ano, na mateřské dovolené
- 2. Ano, na rodičovské dovolené
- 3. Ne, rodičovskou dovolenou jsem již ukončil/a ve věku dítěte (prosím sdělte tazateli číslo): (pokračujte prosím otázkou Q8)

Q7. Pokud jste na mateřské či rodičovské dovolené, plánujete již návrat do zaměstnání?

- 1. Ano
- 2. Ne
- 3. Zatím jsem o tom nepřemýšlel/a

Q8. Pracujete v současné době?

- 1. Ano (sdělte prosím tazateli, kolik hodin týdně v průměru pracujete)
- 2. Ne (pokračujte prosím otázkou Q10)

Q9. Pokud pracujete, pracujete:

- 1. Doma
- 2. Mimo domov
- 3. Částečně doma, částečně mimo domov

Q10. V případě, že byste potřeboval/a pohlídat dítě, co Vás napadne jako první možnost? (prosím sdělte tazateli první tři možnosti, které Vás napadnou)

.....

.....

.....

Q11. Zjišťoval/a jste si nějaké informace ohledně možností využití některých zařízení péče o dítě?

- 1. Ano, zjišťoval/a - prosím, sdělte tazateli:
 - a. O kterém typu zařízení jste si sháněl/a informace
 - b. Kde jste si tyto informace sháněl/a
 - c. Byly pro Vás dostupné informace dostačující? Ano Ne
- 2. Ne, nezjišťoval/a. Mám pocit, že mám dost informací
- 3. Ne, nezjišťoval/a jsem si informace, protože neuvažuji o využití těchto zařízení

Q12. Máte pocit, že ve Vašem okolí funguje dostatek zařízení péče o děti do tří let, které byste v případě potřeby mohl/a využít?

- 1. Ano
- 2. Ne
- 3. Nevím

Q13. Zhodnot'te prosím následující formy péče o děti do tří let z hlediska dostupnosti a finanční náročnosti (pokuste se prosím ohodnotit všechny formy):

S ohledem na vzdálenost od místa Vašeho bydliště

	1. Dostupné	2. Spíše dostupné	3. Spíše nedostupné	4. Nedostupné
a. Státní jesle	☐	☐	☐	☐
b. Soukromé jesle	☐	☐	☐	☐
c. Firemní jesle	☐	☐	☐	☐
d. Mikrojesle	☐	☐	☐	☐
e. Pomoc příbuzných	☐	☐	☐	☐
f. Pomoc známých	☐	☐	☐	☐
g. Baby-sitting (chůva, paní na hlídání)	☐	☐	☐	☐
h. Dětské koutky	☐	☐	☐	☐
i. Školka	☐	☐	☐	☐

S ohledem na finanční náročnost

	1. Dostupné	2. Spíše dostupné	3. Spíše nedostupné	4. Nedostupné
a. Státní jesle	☐	☐	☐	☐
b. Soukromé jesle	☐	☐	☐	☐
c. Firemní jesle	☐	☐	☐	☐
d. Mikrojesle	☐	☐	☐	☐
e. Pomoc příbuzných	☐	☐	☐	☐
f. Pomoc známých	☐	☐	☐	☐
g. Baby-sitting (chůva, paní na hlídání)	☐	☐	☐	☐
h. Dětské koutky	☐	☐	☐	☐
i. Školka	☐	☐	☐	☐

Q14. Myslíte si obecně, že nabídka zařízení péče o děti do tří let dostatečně pokrývá poptávku po nich?

- 1. Ano
- 2. Ne
- 3. Nevím

Q15. Které z následujících forem zařízení péče o děti byste ve svém okolí uvítal/a?

- 1. Státní jesle
- 2. Soukromé jesle
- 3. Firemní jesle
- 4. Mikrojesle
- 5. Pomoc příbuzných
- 6. Pomoc známých
- 7. Baby-sitting (chůva, paní na hlídání)
- 8. Dětské koutky
- 9. Školka

Q16. Seřadte prosím následující formy péče o dítě podle Vašich preferencí od těch, které upřednostňujete nejvíce (1) po ty, které upřednostňujete nejméně (9). Pokud jste se s danou formou péče nikdy nesetkal/a, označte ji prosím 0.

- a. Státní jesle
- b. Soukromé jesle
- c. Firemní jesle
- d. Mikrojesle
- e. Pomoc příbuzných
- f. Pomoc známých
- g. Baby-sitting (chůva, paní na hlídání)
- h. Dětské koutky
- i. Školka

Q17. Využíváte některou z těchto forem péče o dítě?

	1. Nikdy	2. Občas (1x - 2x za měsíc)	3. Pravidelně (minimálně 1x týdně)
a. Státní jesle	☐	☐	☐
b. Soukromé jesle	☐	☐	☐
c. Firemní jesle	☐	☐	☐
d. Mikrojesle	☐	☐	☐
e. Pomoc příbuzných	☐	☐	☐
f. Pomoc známých	☐	☐	☐
g. Baby-sitting (chůva, paní na hlídání)	☐	☐	☐
h. Dětské koutky	☐	☐	☐
i. Školka	☐	☐	☐

Q18. Nyní se zaměříme na jednu konkrétní formu péče o nejmladší děti, a sice jesle. Máte představu, kolik přibližně stojí péče v nich?

- 1. Ano
- 2. Ne

Q19. Co považujete za přijatelnou cenu za jesle pro průměrnou českou rodinu?

Prosím sdělte tazateli číslo: Kč/měsíc

Q20. Od jakého věku dítěte by podle Vás měly jesle přijímat? Uveďte prosím dokončené měsíce věku dítěte.

Prosím sdělte tazateli číslo:

Q21. Uvažoval/a jste někdy o využití jeslí?

- 1. Ano, jesle pravidelně využívám (pokračujte prosím otázkou Q24)
- 2. Ano, ale uvažuji o nich spíše do budoucna (pokračujte prosím otázkou Q24)
- 3. Ano, ale jesle nejsou pro mou rodinu dostupné prostorově nebo finančně (pokračujte prosím otázkou Q24)
- 4. Ano, ale nenašel/šla jsem zařízení, kam by mé dítě vzali (pokračujte prosím otázkou Q24)
- 5. Ano, o jeslích jsem uvažoval/a, ale nakonec jsem se rozhodl/a tam své dítě nedat (sdělte prosím tazateli důvody svého rozhodnutí a pokračujte otázkou Q24)
.....
- 6. Ne

Q22. O jeslích jsem nikdy neuvažoval/a, protože:

- 1. Služby jeslí nepotřebuji
- 2. Využívám jiné formy péče o dítě (sdělte prosím tazateli jaké):
- 3. Nepovažuji jesle za vhodné pro mé dítě (sdělte prosím tazateli z jakých důvodů):
.....

Q23. Do jeslí bych byl/a ochotný/á dát své dítě v případě, že:

- 1. By byly blíže mému bydlišti
- 2. By se změnila provozní doba jeslí
- 3. By byly finančně méně náročné
- 4. By se změnil způsob péče o děti v nich
- 5. Do jeslí bych dítě dal/a pouze v případě, že bych neměl/a jinou možnost, jak se o dítě postarat
- 6. Do jeslí bych své dítě nedal/a za žádných podmínek

Q24. Jaký výrok nejlépe vystihuje Váš postoj k jeslím? (vyberte prosím jeden, který je Vám nejbližší)

- 1. Jesle považuji za dostupné a potřebné zařízení
- 2. Jesle považuji za potřebné, ale měly by být dostupnější a mělo by jich být více
- 3. Jesle považuji za potřebné, ale sám/sama bych tam své dítě nedal/a
- 4. Současná péče v jeslích nesplňuje moji představu správné péče o dítě
- 5. Jesle v současnosti považuji za zbytečné a úplně bych je zrušil/a
- 6. Jiné, sdělte prosím tazateli:

Q25. Jaké faktory jste bral/a nebo byste bral/a nejvíce v úvahu při výběru jeslí? (zaškrtněte prosím 2 hlavní faktory)

- 1. Vzdálenost od místa bydliště
- 2. Finanční požadavky
- 3. Provozní doba
- 4. Ochota přijmout mé dítě
- 5. Doporučení známých
- 6. Nadstandardní nabídka péče o dítě
- 7. Jiné, sdělte prosím tazateli:

Q26. Vyjádřete prosím svůj názor na následující výroky (pokuste se ohodnotit všechny):

1 = souhlasím, 2 = spíše souhlasím, 3 = spíše nesouhlasím, 4 = nesouhlasím, 5 = nevím

	1	2	3	4	5
a. Počet jeslí v ČR je dostatečný	☐	☐	☐	☐	☐
b. Dítě do tří let by nemělo být v cizím prostředí	☐	☐	☐	☐	☐
c. Jesle usnadňují rodičům péči o děti	☐	☐	☐	☐	☐
d. Současná podoba jeslí by se měla změnit	☐	☐	☐	☐	☐
e. Stát by měl podporovat provoz jeslí a jejich rozšiřování	☐	☐	☐	☐	☐
f. Péče o děti v jeslích je kvalitní	☐	☐	☐	☐	☐
g. Jesle usnadňují návrat do zaměstnání v průběhu nebo po skončení rodičovské dovolené	☐	☐	☐	☐	☐
h. Dítě je umístěním do jeslí stresováno	☐	☐	☐	☐	☐
i. Nárok na místo v jeslích pro své dítě by měl mít každý rodič	☐	☐	☐	☐	☐
j. V jeslích si dítě osvojí sociální chování a mnohé se naučí	☐	☐	☐	☐	☐

Q27. Kdo ve Vaší domácnosti rozhoduje o tom, zdali budete využívat nějaké zařízení péče o dítě?

- 1. Je to vždy společné rozhodnutí obou partnerů
- 2. Je to vždy společné rozhodnutí obou partnerů, ale hlavní slovo má ten, kdo by jinak s dítětem zůstal doma
- 3. Rozhoduje o tom ten, kdo by jinak s dítětem zůstal doma
- 4. Rozhoduje o tom partner
- 5. Rozhoduje o tom někdo jiný (sdělte prosím tazateli kdo))

Q28. Kdo všechno se podílí nebo by se podle Vás podílel na výběru zařízení, které budete využívat nebo byste případně využívali? (můžete zaškrtnout více odpovědí)

- 1. Nikdo, je to pouze mé rozhodnutí
- 2. Manžel/manželka
- 3. Partner/partnerka
- 4. Rodiče (moji i partnerovi)
- 5. Jiní příbuzní
- 6. Známi
- 7. Jiná osoba, sdělte prosím tazateli která:
.....

Posledních několik otázek se týká údajů o Vaší osobě, sloužících pro statistické zpracování Vašich odpovědí a jejich porovnání s jinými skupinami obyvatelstva podle těchto charakteristik.

Q29. Ve kterém roce jste se narodil/a?

Prosím sdělte tazateli číslo: 19.....

Q30. Jaký je Váš rodinný stav?

- 1. Svobodný/á
- 2. Ženatý/vdaná (pokračujte prosím otázkou Q32)
- 3. Rozvedený/á
- 4. Vdovec/vdova

Q31. Pokud jste svobodný/á, rozvedený/á nebo vdovec/vdova, máte v současnosti stálou partnerku/stálého partnera?

- 1. Ano
- 2. Ne

Q32. Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání?

- 1. Základní včetně neukončeného
- 2. Střední bez maturity
- 3. Střední s maturitou
- 4. Vyšší odborné a vysokoškolské

Q33. Jaké zaměstnání jste vykonával/a před nástupem na mateřskou/rodičovskou dovolenou?

Sdělte tazateli:

Q34. Průměrný měsíční příjem na osobu se v dnešní době pohybuje okolo 20 000 Kč. Mohl/a byste nám říci, v jakém intervalu se pohybuje měsíční příjem Vaší domácnosti v Kč (tedy i po započítání příjmu manžela, partnera, či jiných výdělečně činných osob ve Vaší domácnosti)?

- 1. Méně než 10 000
- 2. 10 000 - 14 999
- 3. 15 000 - 24 999
- 4. 25 000 - 34 999
- 5. 35 000 - 44 999
- 6. 45 000 - 54 999
- 7. 55 000 a více